

Co napověděl plánec obce Olšan

V pozůstalosti mého otce – žižkovského patriota a zájemce o místní historii – Františka Čvančary (1903-1962) jsem našel zašedlou mapku. Nepříliš čitelnou a ne zcela jasnou kopii originálu „Polohopisného plánu parcelace Olšan“, porízeného někdy v šedesátých letech 19. století.

Na první pohled mi bylo zřejmé, že v době vzniku plánu Žižkov ještě neexistoval, a že mapka znázorňuje prostor, v němž se dnes, po bezmála půl druhém století, na západě nalézají linie ulic Čajkovského-Velehradská a táhne se až k východnímu konci VI. a VII. Olšanského hřbitova. Lokalizace od severu k jihu: od dnešní ulice Chelčického až po ulici Přemyslovskou.

K vyhodnocení „Polohopisného plánu Olšan“ jsem přistoupil systematicky. Podle pražské mapy z roku 1973 jsem zhotovil ve stejném měřítku plánec Žižkova současného. Ke stanovení přesné rozteče jsem zvolil přímku mezi kaplí sv. Rocha (Aller Heiligen – Všech Svatých) a kostelem St. Crucis – Pozdvížení sv. Kříže (dnes Atrium v Čajkovského ulici). A když jsem oba plány k sobě přiložil, zjistil jsem překvapivé okolnosti:

a) že vedle předchůdkyně současné ulice Seifertova-Táboritká byla dnešní Ondříčková ulice již před 150 roky jednou z mála a na svoji dobu poměrně širokou místní komunikací – spojkou mezi Židovským hřbitovem a centrem staré osady Olšany;

b) že díky „Polohopisnému plánu parcelace Olšan“ lze – a to i přes řadu již zcela nečitelných a nesrozumitelných popisů – znát jména osob fyzických i právnických, tudíž příjmení majitelů tehdy

ještě vůbec nezastavěných jednotlivých geometricky vymezených pozemků;

c) nyní proto víme, že například parcelu, čili samostatnou právně ekonomickou jednotku, vymezenou dnešními ulicemi Radhošťskou, Lucemburskou, Bořivojovou a Ondříčkovou, vlastnil – stejně jako lokalitu mezi dnešními ulicemi Bořivojovou, Lipanskou, Táboritkou a Ondříčkovou – majitel dvora „Pražáčky“, statkář V. Stome, rodově spřízněný s paní Stomeovou, vlastníci vinic „Velké Ševčíkové“ a „Malé Ševčíkové“;

d) pozemky zhruba ohraničené dnešními ulicemi Radhošťskou, Lucemburskou, Baranovou a Ondříčkovou, načež i ulicemi Velehradskou, Lucemburskou, Baranovou a Přemyslovskou, měl v pozemkové knize zapsány jeden z členů bohaté pražské finančnické a obchodnické rodiny Zdekauerových.

e) parcela vymezená dnešními ulicemi Ondříčkovou, Bořivojovou, Kubelíkovou a Čajkovského patřila faře sv. Jindřicha (St. Heinrich), což není nic neobvyklého. Na této parcele totiž stojí kostel St. Crucis – Pozdvížení sv. Kříže (dnes Atrium), který příslušel pod správu kostela sv. Jindřicha na Novém Městě;

f) podobně tomu bylo i v případě pozemku mezi dnešními ulicemi Lucemburskou, Sudoměřskou, Přemyslovskou a Radhošťskou, který byl majetkem kostela sv. Vojtěcha (St. Adalbert). Ten stával vedle Pražské brány a byl zbořen začátkem 20. století kvůli výstavbě Obecního domu;

g) za vlastníka dvou parcel v Olšanech, a to v oblasti dnešních ulic

Ondříčkovy, Bořivojovy, Lucemburské a Velehradské, a dále – na území dnešních ulic Táboritká, Olšanského náměstí, Jičínské, Lucemburské a Sudoměřské – je udávána obec Lieben (Libeň). Na to mám vysvětlení. V polovině 16. století získala vesnici Olšany od Viléma z Radešína Pražská obec. Ta ji po mnoha desetiletích – v roce 1662 – přičlenila k Libni. Proto se také objekt mezi jižním úpatím Vrchu sv. Kříže a Olšanským rybníkem nazýval „Libeňský dvůr“;

h) na „Polohopisném plánu parcelace Olšan“ najdeme jako majitele prostoru uprostřed dnešních ulic Olšanské a Prokopovy (od Bezovky až včetně Vrchu sv. Kříže) příjmení Eckhardt. Co k tomu dodat? Snad, že dynastie Eckhardtových byla úzce spjata s rodem Güttingových (Marie Eckhardtová se v roce 1866 provdala za Arnošta Güttinga);

i) vedle dalších majitelů okolních pozemků, například Nesládků, Kyselů a jiných, rod Güttingových vlastnil poměrně velké parcely také v místech dnešních ulic Lupáčovy, Chelčického, a Všeřdovy (Rokycanovy), ale ty již leží mimo náš „Polohopisný plán parcelace Olšan“. Güttingovi měli v držení i Vrch sv. Kříže, který však ve dvacátých letech 20. století prodali žižkovské obci;

j) neméně známým majitelem realit ve starých Olšanech byl velkoobchodník na Menším Městě pražském – Hawranek. Vlastnil nejen parcelu, v roce 1885 přebudovanou na VI. a VII. olšanský hřbitov, ale i prostory, vymezené dnešními ulicemi Jičínskou, Lucemburskou, Sudoměřskou a Přemyslovskou, jakož i Ondříčkovou, Bořivojovou, Přemyslovskou a Milešovskou. Navíc také lokality mezi dnešními ulicemi

Kubelíkovou a Bořivojovou směrem k ulici Krásově (ale již opět mimo náš plán).

Velkoobchodník Hawranek byl jeden čas úzce spjat se zámečkem „Horní Sklenářkou“, jenž až do dvacátých let 20. století stával na nároží ulic Libušiny (Kubelíkovy) a Krásovy. „Horní Sklenářku“ měl určitou dobu hrabě z Millesima, ale pak ji prodal velkoobchodník Františku Zuntererovi. Od něho zámeček koupil právě Hawranek, po kterém „Horní Sklenářku“ (spolu s „Vendelínkou“) zdědil vrchní finanční rada Falk; kdyby kopie původního „Polohopisného plánu parcelace Olšan“ byla lépe čitelná a srozumitelná, věděli bychom mnohem víc. Ale i tak víme snad dost.

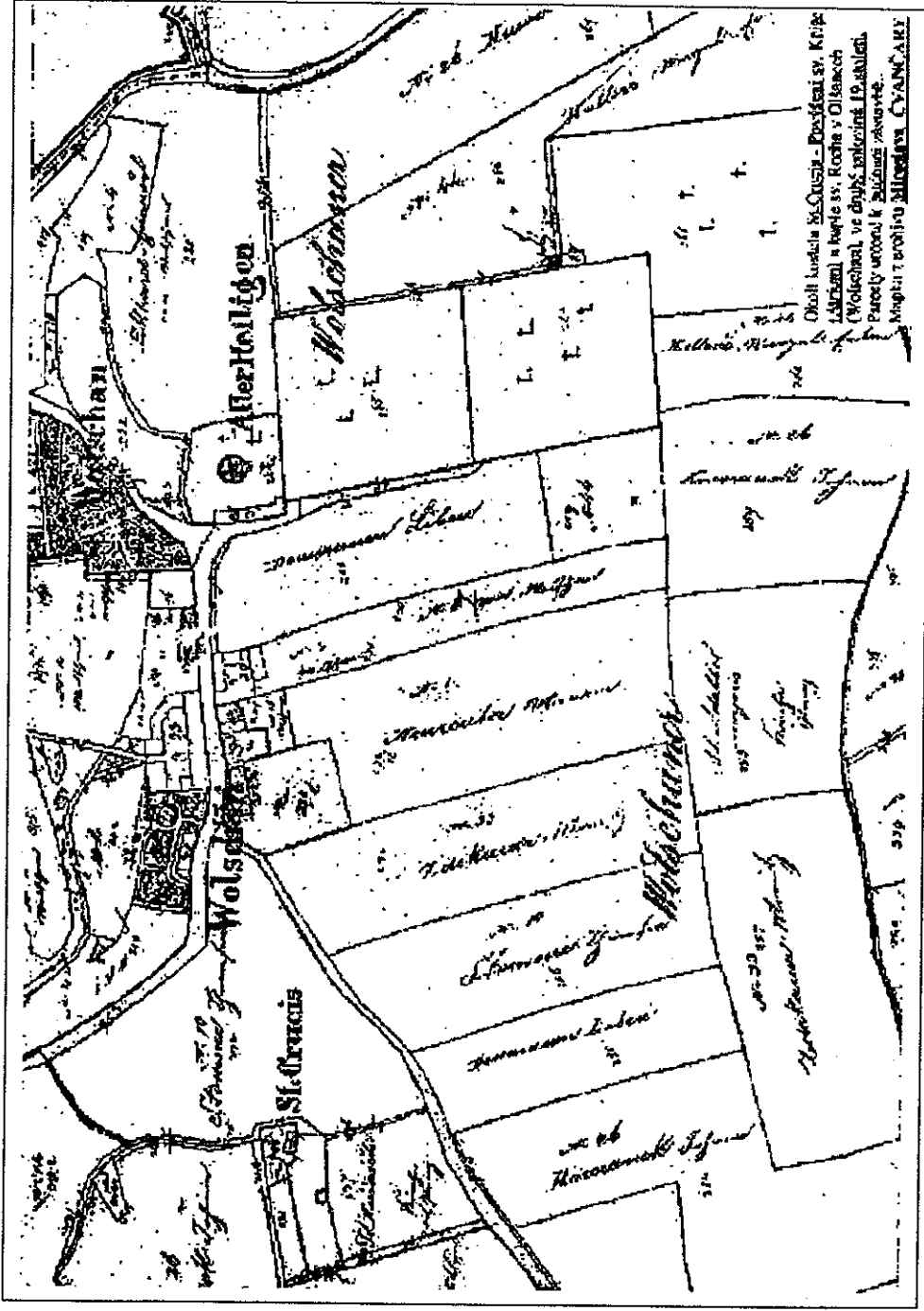
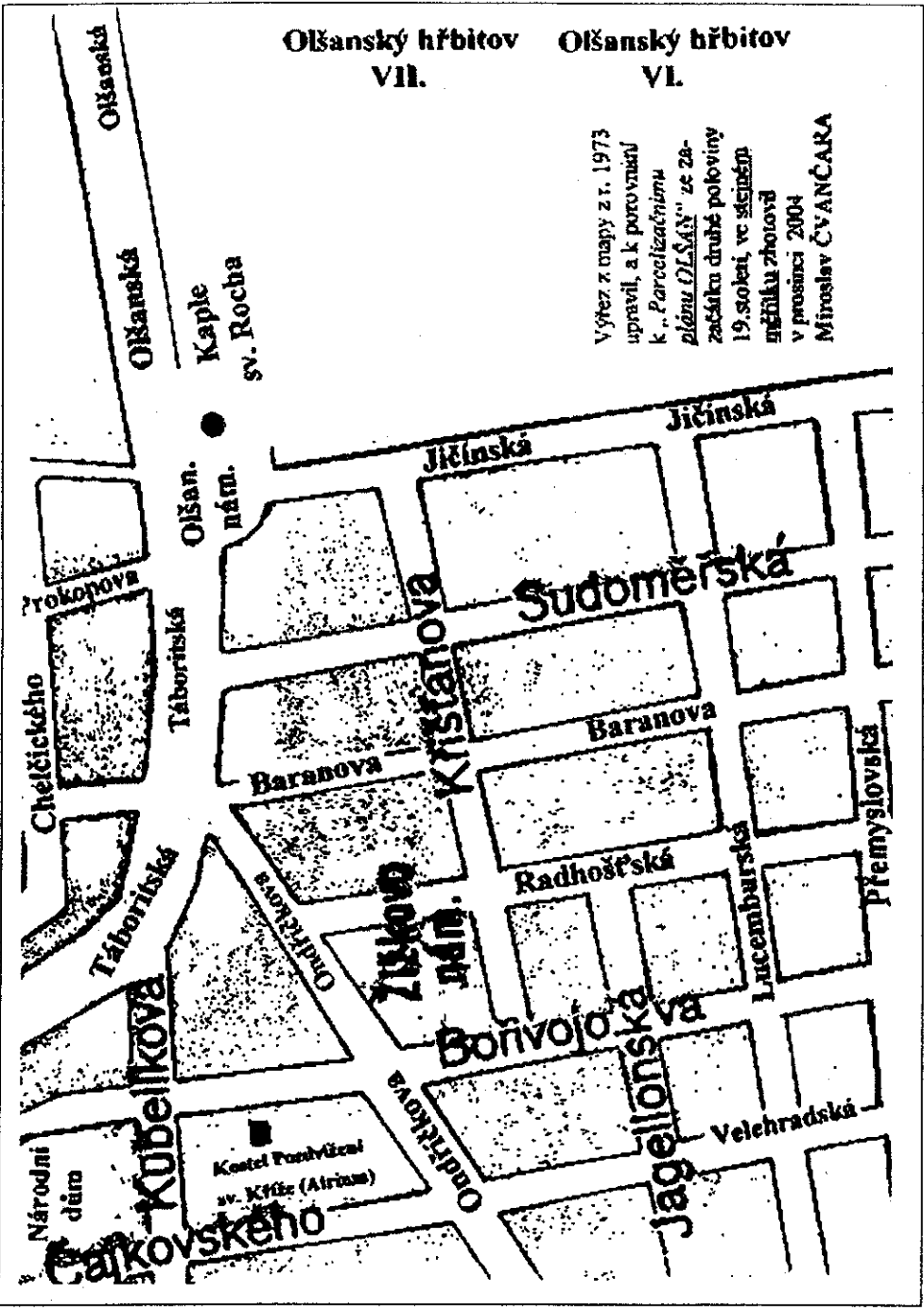
Mohu ještě dodat, že jen v případě parcelace velkých pozemků paní Stomeové, pro kterou stavitel Hartig zhotovil v roce 1865 potřebný plán, poplávka vedla k rychlému rozprodeji stavebních míst, na kterých – vedle jiných parcel – došlo k překotné výstavbě dalších a dalších činžovních domů, z nichž za pár desítek let vyrostl náš Žižkov.

Miroslav Čvančara, prosinec 2004

Dodatečná zjištění autora:

1. Jeden z předků klanu Zdekauerových, pražský bankéř, velkoobchodník a spoluzakladatel České spořitelny – Moric Zdekauer (1770-1845), koupil mj. v říjnu 1830 známou botanickou zahradu „Kanálku“. Ta se táhla v místě dnešní Vinohradské třídy, přibližně od dnešní ulice Třebízského až k budoucímu náměstí Jiřího z Poděbrad.

2. Podle monografie ing. Jaroslava Pudra „Stavební vývoj Žižkova v 19. století (1948) byl zámeček „Horní Sklenářka“ (čp. 23) zbourán v roce 1932.

VILÉM WEISS

ŽIVNOSTNÍK, DIVADELNÍK A KINOMAJITEL

(III. pokračování)

První žižkovské kinematografické divadlo

K tomu, aby si člověk pronajal sál a zařídil biograf, musel sáhnout hluboko do kapsy. Avšak přestavovat celou budovu znamenalo vynaložit celé jmění. Vilém Weiss tolik peněz neměl. Proto zasáhl Vilémův bratranec, akademický malíř a kaligraf Adolf Výhan (1859-1921). Pro nezvyklé nápady svého příbuzného měl pan Adolf vcelku pochopení. Snad je sblížoval i stejný věk a také kulturní zájmy. Malíř Výhan byl dlouholetým členem zpěváckého spolku Vítkov, a od roku 1914 dokonce jeho předsedou. Nevyznačoval se nápadnou fyziognomií, s výjimkou dlouhého kníru a přivřených očí.

A tentokrát musel své oči přivřít ještě více. Náklad přestavby bývalého divadla ve Štůtného ulici na biograf předpokládal značnou částku. A k tomu ještě větší výdaje za koupi celé divadelní budovy i s přilehlým pozemkem.

K převedení vlastnického práva na Adolfa Výhana a Viléma Weisse došlo v srpnu 1911. V listopadu podal pan Vilém žádost o živnostenské povolení kinematografických představení. Ani nečekal až úřady jeho písemnou prosbu projednají a zahájil přípravé adaptační práce.

Přestavbu si vzal na starost osvědčený architekt a stavitel Zdeněk Frič.

Jednadvacet metrů dlouhé průčelí objektu brzy nikdo nepoznal. Změnilo se markantně, zejména v horní části. A stejně tak vnitřek budovy. Zmizelo jeviště, ale na obrácené straně, vysoko nad balkonem, vyrostla cihlová kabina. Na strop přišla nová elektrická ventilace a do hlediště dvoje velká kamna. Podle bezpečnostních předpisů musely být v sále dva účinné hydranty a dostatečný počet východů. Po této stránce mohly být úřady zcela bez obav. Neboť ze sálu vedlo patero dveří nejen na ulici, ale další i do zahrady na opačné straně.

Jaro 1912 už tůkalo na dveře, ale na Weissův biograf lidé chodili ještě do Bezovky. V bývalém divadle Pokroku zatím stále zněly nástroje řemeslníků. Ale konkrétní představa se již začala rýsovat. Nová malba zahladila stopy po elektrické instalaci a na dvanáct metrů široké čelní stěně zasvítla projekční plocha. Do sedmnácti metrů dlouhého hlediště se vešlo 360 sedadel. Jenže biograf byl bezmála také devět metrů vysoký. Proto včetně osob sedících a stojících na balkonu mohl nový Weissův biograf pojmut celkem 552 diváků.

K pozemku, jak známo, patřila rovněž velká zahrada. Když dříve zde z iniciativy Jaroslava Hofa mohla existovat divadelní aréna, bylo by hříchem nechat prostor bez užitku. Weiss a Výhan dali hlavy dohromady

a rozšířili své plány ještě o letní biograf.

Protože již nastaly teplé večery a nová budova ještě nezahájila, byly všechny volné síly převedeny pro urychlené dobudování zahradního kina. Na nedostatek místa si nemohl opravdu nikdo naříkat. Prostranství zabíralo plochu 23x22 metrů, čili náhodnou shodou okolností přesně tolik, kolik v roce 1910 měřil letní biograf bratří Moravcových v Riegrově (Bořivojově) ulici.

První si v aréně zamluvil místo Václav Urban. Nemínil však sedět na židli a sledovat pohybuující se fotografie. Pan Urban měl povolení k prodeji smíchovského piva a chtěl dbát, aby návštěvníkům nevyschlo vzrušením v hrdle. Po dohodě s Vilémem Weisssem rozmístil po stranách dřevěné kabiny devět restauračních stolů a zajistil tak sedmdesáti nejžízlivějším krkům blahodárny pocit.

Kinematograf na zdravém vzduchu měl oproti zadýchaným sálům nespornou přednost. Ale protože přírodní živly někdy zle pošramotily část inventáře, vyhovovalo zařízení sice účelné, ale prosté. Stačila proto pouze malá kabina z prken, chráněná uvnitř plechovými pláty. A v hledišti zase stály jen obyčejné zahradní židle. Představovaly úctyhodný počet, neboť včetně sedících konzumentů obrazů a piva a jednoho sta diváků stojících disponoval nový letní biograf přesně šesti sty místy.

Ovšem tím starosti podnikatelů nekončily. Muselo být ještě učiněno zádost nařízení presidia císařského a královského místodržitelství v království

Českém. Podle tohoto předpisu nesměla šíře kabiny měřit méně než 2,5 m. Dále celé prostranství muselo být vybaveno nouzovým osvětlením, což v daném případě měly zajistit lucerny s olejovým světelným zdrojem. Nakonec ještě Adolf Výhan a Vilém Weiss vzali na vědomí verdikt, že představení v zahradě mohou nejen začínat až za soumraku, ale že následkem pozdní doby nemají již přístup mladiství do 16 let. A hlavně, že za žádných okolností není přípustné pořádat najednou představení v budově i v zahradě.

František Merten si vzal na starost promítací stroj. Zatímco v krytém sále rozhodli majitelé umístit precizní projektor značky Ernemann-Imperator, pro zahradu určili stroj typu Rex, dobrý, ale méně robustní výrobek téže drážďanské firmy. Pan Merten celé večery, až pozdě do noční tmy zkoušel různé objektivy, měnil ampéry v obloukové lampě a nastavoval správný sklon projektoru. Až přišel čas, kdy spokojený úsměv se rozhostil i na jeho tváři.

Poslední květnové dny roku 1912 staly se svědky závěrečných úprav v zahradě. Sama příroda doplnila svou nenapodobitelnou zelení naleštěné stoly a židle. A začátkem června zaskřípaly v uličkách, vysypaných žlutým pískem, nespočetné páry bot. U restauračních stolů se ozýval cinkot sklenic, a v promítací kabině čekal František Merten na znamení, že první kinematografické předvádění v zahradě bývalého Pokroku může začít co nevidět!

Miroslav Čvančara
(dokončení příště)

O Johánkovi ze Žižkova

Impozantní socha svatého Jana Nepomuckého od barokního mistra Jana Brokoffa se tyčí na pravé straně Karlova mostu mezi 9. a 10. pilířem. Nejdéle stojící plastika na Karlově mostě vznikla roku 1683. Tento světec se stal předlohou mnoha dalších „Nepomuků“ v našich zemích i v cizině.

Svatý Jan Nepomucký se stal významným světcem až v pobělohorské době, po sporech mezi králem Václavem IV. a arcibiskupem Janem z Jenštejna. Pozdější mučedník Jan (Johánek) se narodil před polovinou 14. století ve vesnici Pomuk či Nepomuk (rozdíl tvoří rozlišení: V Pomuku stával klášterní konvent, zatímco „nepomuk“ označoval sousední ves; po zničení kláštera husity zůstal Nepomuk) v jihozápadních Čechách. Od roku 1369 se objevují jeho notářské práce pro pražské arcibiskupství. Po vysvěcení svědomitý církevní úředník zastával funkci oltářníka při svatovítské kapli, později převzal farnost faráře kostela sv. Havla na Starém Městě v Praze.

Roku 1381 odešel ctížádostivý mladík Jan do Itálie, kde se na univerzitě v Padově stal bakalářem a roku 1387 i doktorem církevního práva. Vzdělání Janovi po návratu do Čech zajistilo další vzestup. V roce 1389 byl jmenován generálním vikářem. Od roku 1379 byl Janovým přímým nadřízeným arcibiskup Jan z Jenštejna, jehož vleklý spor s králem Václavem IV. vyvrcholil počátkem března roku 1393. Obětí dvorských intrik se paradoxně stal jen nebohý Jan z Pomuku.

Arcibiskup, doprovázen služebníky, mezi nimiž byl i Jan z Pomuku, se 20. 3. 1393 sešel s králem v komunitě johanitů v Praze. Žádal panovníka, aby dále neposlouchal intrikánské dvorany. To krále rozlítlo. Prikázal zajmout arcibiskupa i jeho doprovod. Jenštejnovi se podařilo uprchnout, ostatní byli zajati a krutě vyslýcháni. Václav IV. si však uvědomil důsledky činu a vězně pod přísahou mlčenlivosti propustil. Jediný Jan z Pomuku mučení nepřežil. Jeho tělo bylo v 9 hodin večer tajně vhozeno z Karlova mostu do Vltavy.

Když o pár desetiletí později katolická církev chtěla posílit důležitost zpovědi, rozšířila legendu, že Jan Nepomucký byl zpovědníkem královny Žofie. Když prý odmítl žárlivému králi sdělit její tajemství, byl umučen. Další omyly vznikly chybným opsáním dat. Místo roku 1393 se do kronik dostal rok 1383 a dokonce i chybný měsíc a den smrti: 16. 5. Svátek Jana Nepomuckého se proto dosud slaví mylně! Přes nesrovnalosti byl 31. 5. 1721 Jan prohlášen za blahoslaveného a 19. 3. 1729 za svatého. Jeho sochy najdete nejen u nás, ale i ve světě. Poznáte je podle pěti hvězd kolem hlavy, které se podle legendy zjevily nad utopeným tělem Jana Nepomuckého.

A kde je žižkovský Johánek? Vešli jsme do domu v Krásově ulici. „Kampak jde, pánové?“ ozve se ostražitý ženský hlas, sotva jsme překročili práh domu. „Podívat se na svatého Jana!“ – „Tady žádnéj svatej není, tady je dům sociálních služeb!“

To je pravda. Nicméně, sv. Jan z Nepomuku je tam taky. Jeho socha se krčí skromně v koutě žižkovského dvorku, avšak pamatuje ještě časy 19. a snad i 18. století, kdy byl Johánek, jak mu lid přezdíval, jedním z nejuctívanějších světců. V květnovém svatojánském týdnu bývala socha ozdobena květinami a hořelo u ní věčné světlo. To také ještě v místech nynějšího domu stála usedlost Horní Sklenářka.

Ale přesto se i dnes najde pádný důvod, proč právě za žižkovským Johánkem zájít. V Praze totiž existuje mnoho světcových soch, ale pravděpodobně jen tato je dost přesnou replikou známého svatého Jana z Karlova mostu, včetně zachovalého podstavce s reliéfy. Žižkov má tady ve dvoře v Krásově ulici další, byť zapomenutou historickou zajímavost. Johánka zde uctívali i takoví otrlí chlapi, jako byli pruští vojáci, nebo huláni, kteří jeden čas na Sklenářce bydleli.

Vědělo se tedy, že socha je umístěna v bývalé usedlosti Horní Sklenářka, nikdo však netušil, zda se skulptura dochovala, v jakém je stavu a kde se přesně nalézá. Sklenářka totiž měla několik budov. Ozval se však pan Miroslav Čvančara, který téměř detektivním způsobem sochu objevil. V roce 1929 byla ve Farním Věstníku zpráva, že zámček Horní Sklenářka se bude bourat, ale socha sv. Jana Nepomuckého zůstane zachována přibližně tam, kde původně stávala. Protože dnes jsou v těchto místech nové domy, ke slovu přišlo porovnávání starých a nových map. Ze všeho nejobtížnější bylo pečlivé prohledávání tamějších dvorků a zahrad. Až podrobná prohlídka snad jedenáctého dvorku přinesla úspěch.

Pamětníkům a zájemcům připomíná, že objevená socha světce Jana Nepomuckého, vytvořená neznámým sochařem z doby panování císaře a krále Leopolda II., panujícího v Čechách v letech 1790-1792, zdobila místo, kde se rozkládala usedlost „Horní Výšinka“, asi tam, kde ústí Krásova ulice do Kubelíkovy. Na této výšince stával zámček obklopený bohatým stromovým, jehož majitelem byl jeden z hrabat Millesimů, obývajících v Praze v Celetné ulici honosný palác. Pověst o zámčku praví, že podle vnitřní výzdoby zrcadly a skleněnými lustry byl nazýván „Horní Sklenářkou“, na rozdíl od níže položeného menšího zámčku „Dolní Sklenářky“ na dnešní Seifertově třídě na rohu Příbyslavské ul., na místě domu s čp. 22, který byl stejně vyzdoben skleněnými předměty. Horní Sklenářka měla čp. 23 a v roce 1870 byla přestavěna, ale ještě dlouho její okolí vábilo sem pražské výletníky. Jestliže socha, jak se můžeme dočíst ve spise K. Procházky „Památky žižkovské“ stávala před zámčkem a ještě v r. 1929 v zahradě zámčku, je pravděpodobné, že na místě u Horní Sklenářky byl postaven činžovní dům čp. 1841/4, kde socha dosud stojící, umístěna do výklenku, zaujímá celou severní stranu malého dvorku, jehož prostranství mohlo tvořit část zahrady, přiléhající k zámčku. (Socha je pískovcová, dosti sešlá, poznamenaná neodbornou snahou o opravu. Stálo by za to, aby socha byla odborně posouzena z uměleckého hlediska, renovována a případně umístěna v některém kostele.)

Z článků Ivany Mudrové, Jiřího Tepera, „1g“,

Fr. Švandy a Miroslava Čvančary

sestavila J. Polanecká

Poznámka k článku v 25. čísle ŽL, str. 13 „Mistr Burian tvořil na Žižkově“:

Dodáváme, že jsme uveřejnili reprint staršího článku Jaroslava Čvančary k připomenutí stého výročí narození akademického malíře Zdeňka Buriana (1905-1981).

Autor článku Jaroslav Čvančara je zakladatelem a vedoucím hudební Country and Military skupiny Taxmeni, publicista a autor četných článků a několika knih o domácím odboji za II. světové války (Akce Atentát, Někomu život – někomu smrt, Heydrich). Jaroslav Čvančara, narozený 20. listopadu 1948 na Žižkově je mladším bratrem člena Klubu přátel Žižkova – Miroslava Čvančary.

Redakce KPŽ

K CHARAKTERISTICE JAROSLAVA HAŠKA

Haškova povaha, kterou zdánlivě podával jakoby na dlani, byla bludištěm. Hašek nesnesl, aby někdo viděl do jeho myšlenek, nedával jich ani tušiti. Chtěl, aby ho každý pokládal za Švejka. Nesmírně se mu líbil termín „geniálního idiota“, jímž ho charakterizoval Ivan Olbracht. Jeho povaha nenesla však jediného znaku tohoto termínu. Byla spíše dětská, ne-li dětinská. Dětská na jedné straně, chytrá na druhé. Rozpor dvou úplně protichůdných prvků. Zápas dobra a zla, důvěry a podezřívavosti, pláče a smíchu, lásky a zlomyslnosti byl základem jeho povahy. Hašek si jej nepřiznával ani sám. Bojoval jej jaksi podvědomě. Jeho odpor k průměrnosti, kterou by nezbytne mělo za následek přiznání barvy, způsoboval, že se schovával za vtip. A jeho vtip byl stejně nerozhodný, jako Hašek sám. Byl jediným východiskem z trapností. V základě dětinsky dobrý, v pointě až běda zlomyslný.

Vzpomínám jedné historky, která se odehrála několik měsíců před Haškovou smrtí v Lipnici.

Do hospody „U koruny“ přišel chromý flašinetář a hrál nejrozvrzanější písničky. Hašek byl příliš dobrý, aby ho vyhodil, a příliš zlomyslný, aby se ho zbavil almužnou. Protože tam byla náhodou větší společnost, schoval se za vtip.

Vstal a přistoupil k flašinetáři:

„Nechceš si vydělat za dvě hodiny sto korun?“

Flašinetář vyvalil oči. Nevěřil. Hašek sáhl do kapsy a zamával mu zelenou bankovkou před očima.

„Chceš nebo nechceš?“

Flašinetář bázlívě přitakal, nemohla mu uvěřiti.

„Seber svých pět švestek, běž před faru, nejdál pět kroků přede dveřmi se postav a hraj bez přestání jednu a tutéž písničku dvě hodiny. Nesmíš se nechat vyhodit nebo přestat. Budou-li ti nadávat, nic si z toho nedělej a hraj dál. Provedeš-li to, bude tahle stokoruna tvoje.“

Flašinetář šel a hrál. Chudák farář! Dal mu almužnu, pak nadával, chytal se za hlavu a křičel bolestí, pak zase nadarmo uplácel flašinetáře korunou. Nakonec chytil převlečnick a utekl z fary do polí, pronásledován věčným, chimerickým: Lístečku dubový, nepadej do vody...

Teprve po dvou hodinách zemdlený flašinetář přestal. Dostal sto korunu a ještě byl královsky pohoštěn.

Takový byl Jaroslav Hašek. Často třel bídu, vyškrabuje poslední haléř z kapsy. Než měl-li, nedovedl si peněz v nejmenším vážit. Pamatuji, jak si kdysi vzpomněl, napsal mi z Lipnice, abych došel k nakladateli Synkovi a napsal mu insert na „Mírovou konferenci“. Dostal jsem 50 Kč zálohy a pak mi k tomu Hašek vnutil 200 Kč. Pochybuji, že mu o insert přitom běželo. Nedovedl však mít dost peněz, když jich neměli jeho přátelé.

Jeden český spisovatel kdysi prohlásil, že se Hašek dá koupit za sklenku kořalky. Byla to jedna z největších lží. Hašek byl jeden z nejpoctivějších lidí. Pouze krátkozraký dal se zmásti jeho smíchem. Ani od svých *dobrych* ka-

marádů se nedal koupiti. Pravda: pojeď, popil. Ale řekl pravdu; neřekl-li, nakonec hostitele zesměšnil, nezachoval-li se jízlivěji.

Kdysi jsme seděli v jedné ze žižkovských hospůdek. Kdosi tam přivedl bohatého domácího, který si za války nahrabal pěkných pár statisíc. Pan domácí se chtěl před autorem Švejka „ukázati“ a platil za celý stůl. Zábava byla v nejlepším, když přišel do hostince žebrák.

„Takovej mladej člověk, že se nestydíš, ty vobejdo, dybys šel pracovat!“ rozkřikl se vypasený domácí, nevšímaje si žebrákovy protězy a skleněného oka. „Koukej, ať zmizíš, nebo tě dám sebrat! - Není to pravda... Dyby šel na stavbu, ale takhle bere podporu...“

„To se ví,“ prohodil Hašek; „půjč mi kubo, pane domácí! Takhle chlastat, to by ještě uměl, ale dělat? To víš, pakáž!“

Chvilku ještě pokuřoval z darovaného doutníku. Pak se stal sentimentálním. „Ty seš dobrej kluk, pane domácí! Správněj!“ Mezitím, co ho objímal, kopl do nás. „Koukej, jak to hoří!“ V novém zimníku pana domácího vyvalovalo oči několik dřer, propálených Haškovým doutníkem. „Já tí dám, ty keřasi!“ odplivl si Hašek, když byl domácí za dveřmi.

Hašek nežil nežli svému humoru. Jemu obětoval všechno, zejména pravdu. Byl šťastný, mohli-li zalhat, aby stvořil vtip. A lhaní, lhaní pro vtip, šlo tak daleko, že vše, co vyprávěl, bylo nutno bráti s největší rezervou.

Ví někdo, kdy vskutku mluvil pravdu a kdy nikoli? Celý život byl mu vtipem; než - netoliko život, ale i smrt.

Leckdo se ptá proč. Jaký je podklad těchto komedií? Je možno, aby měl někdo tak málo vážnosti? Aby neznal rozumového uvažování?

Lipnice, kde Hašek žil a zemřel

U Haška byly to zjevy vyložené patologické. V sovětském Rusku, kde nesměl pít, byl nesmírně vážný. Nepsal, leč politické úvodníky. Nenapsal humoresky, ačkoli v legiích vtipem jen sršel. Významní soudruzi říkali o něm, že je to „jeden z nejlepších lidí“.

Přišel, zasedl za stůl ve vinárně a přestal uvažovati. Žil vtipu a okamžiku.

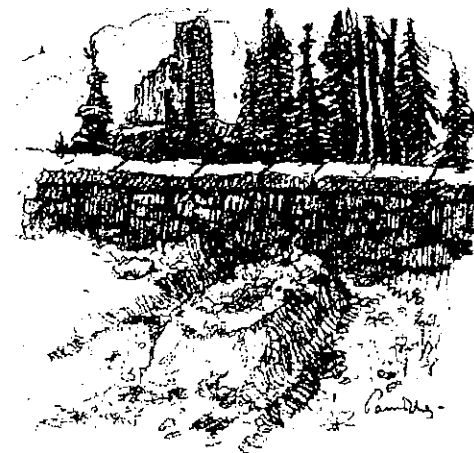
Klub přátel Žižkova

„Má milá, rozmilá, neplakej!
Život už není jinakěj.
Dnes ještě budme veselí
v té naší bílé posteli,
a zítra? - co zítra, kdožpak ví,
zítra si lehneme do rakví!“

Tyto Gellnerovy verše, které si kdysi zacítoval, mohl napsati na svůj štít. Žil krátkému, veselému dnešku, neznepokojuje se jedinou starostí o peníze, zdraví a rozum.

Byl šťastným ptákem okamžiku.

*Napsal Franta Sauer
a Ivan Suk, roku 1924
(pokračování příště)*

Hašekův hrob v Lipnici

Donucovací metoda

Kdysi Hašek nedal a šel do Prahy (ze Žižkova do Prahy není sice tak daleko, ale Haškovi trvala tato cesta obvykle aspoň 24 hodiny). Šurinka byla však prozíravá a šla s ním.

Pozdě večer, když už si myslěla, že jdou domů, si Hašek vzpomněl na Václavském náměstí, že půjdou ještě na víno k Mrázům. Šurinka chytla ho však za kabát:

„Nikam, Jaroslavčík, domů jít!“

„Pojď, Šurinko, a nemluv!“

„Nikam! Ty jít domů!“

„Tak dobře, když nepůjdeš, tak se ti tady položím...“

A než to dořekl, již ležel na chodníku před Primasovými, hlavou k Můstku, nohama k Muzeu. A ležel tak spokojeně, že Šurinka vyhrkla:

„Ty hadr, Jaroslav, ne muž, pojď teda k Mrázům. Ale jen jednu!“

Fr. Sauer

Krásné léto, mnoho slunce, hvězd a štěstí, radosti a odpočinku

(a u nějakých Mrázů třeba „dvě“...)

přeje

výbor KPŽ a redakce ŽL

Žižkovské listy, občasník Klubu přátel Žižkova. ČÍSLO 26.
Sestavila Jiřina Polanecká. Redakčně upravila Ivana Jenišťová.
Grafická úprava Denisa Halašová. Pro vlastní potřebu vydal
v červnu 2005 KPŽ, Blahoslavova 2, 130 00 Praha 3, tel. 222 714 180

